बुद्धवस्से २५६८,
छट्ठो एप्रिल द्विसहस्स-छब्बीसति

नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स
RNI क्रमांक - MHMUL/25/A1620

२७ एप्रिल २०२६ १
संपूर्ण महाराष्ट्रातून वितरित

परिवर्तनाचं पहिलं पाऊल" "परिवत्तनस्स पठमो पादो "

त्रिपिटक वार्ता

वर्ष १ ले, अंक ४१
पृष्ठे ४, मूल्य १०

साप्ताहिक

"पालि भाषेचे पुनरुज्जीवन आणि धम्म प्रचार प्रसारासाठी समर्पित" |

📢 खुले चर्चासत्र यशस्वीरीत्या पार पडले – “उपवर्गीकरण व बौद्ध जनगणना”

दि. २५ एप्रिल २०२६ रोजी Buddhist Society of India (भारतीय बौद्ध महासभा) व Samata Sainik Dal यांच्या संयुक्त विद्यमाने “उपवर्गीकरण व बौद्ध जनगणना” या महत्त्वपूर्ण विषयावर एक खुले चर्चासत्र आयोजित करण्यात आले.

हा कार्यक्रम डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर भवन येथे मोठ्या उत्साहात पार पडला. या प्रसंगी कार्यक्रमाचे अध्यक्ष म्हणून उपस्थित राहून मान्यवरांनी आपले विचार मांडले व उपस्थित जनतेला मार्गदर्शन केले. या चर्चासत्रात सामाजिक न्याय, बौद्ध जनगणना आणि उपवर्गीकरण या विषयांवर सखोल चर्चा झाली.

कार्यक्रमास Buddhist Society of India / Samata Sainik Dal तसेच विविध आंबेडकरी व सामाजिक संघटनांचे पदाधिकारी आणि कार्यकर्ते मोठ्या संख्येने उपस्थित होते. समाजजागृती व बौद्ध समाजाच्या हक्कांसाठी हा कार्यक्रम अत्यंत महत्त्वपूर्ण ठरला.

धम्म कार्यक्रम यशस्वीरीत्या पार पडला

दि. २३ एप्रिल २०२६ रोजी University of Chicago येथील बौद्ध गटामध्ये “Revitalizing the Dharma in India” या विषयावर एक अत्यंत प्रेरणादायी संवाद (Talk) उत्साहात पार पडला.

या कार्यक्रमात Wangmo Dixey यांनी बहुमोल मार्गदर्शन केले. त्यांनी भारतातील धम्म पुनरुज्जीवनासाठी आवश्यक असलेली दृष्टी आणि आधुनिक आव्हाने यावर प्रकाश टाकला. त्यांच्या विचारांनी उपस्थित सर्वांना धम्म कार्यासाठी एक नवी दिशा दिली. या महत्त्वपूर्ण कार्यक्रमाचे नेटके आयोजन केल्याबद्दल Katarina Stanisavljevic यांचे मन:पूर्वक आभार!

धम्म हे केवळ वैयक्तिक कल्याणाचे साधन नसून ते सामाजिक परिवर्तनाचे मुख्य अंग आहे. भारतातील धम्म पुनरुज्जीवन म्हणजे मूल्यांची पुनर्स्थापना आणि प्रज्ञा-शिल-करुणेचा जागर आहे. जागतिक स्तरावर होणाऱ्या अशा चर्चांमुळे धम्माच्या वैश्विक प्रसाराला मोठी गती मिळत आहे. 🌸 या चर्चेमुळे भारतातील धम्म पुनरुज्जीवनाबाबत नवी उमेद आणि प्रेरणा मिळाली आहे.

त्रिपिटक वार्ता साप्ताहिक ✍️ परामर्शदाता मंडळ - प्रा. (डॉ.) प्रफुल्ल गडपाल, प्रा.डॉ.धम्मदीप वानखेडे, डॉ. कीर्तिराज लोणारे, प्रा. विजय मोहिते. संपादकीय मंडळ अमित मेधावी, प्रा. रितेश ओव्हाळ, आयु. सतीश पवार, आयु. स्वातीताई गायकवाड, प्रा.डॉ.जयकर गायकवाड

वैराचा अंत प्रेमानेच: बुद्धांचा शाश्वत धम्ममार्ग

मानवी संस्कृतीच्या इतिहासात अनेक क्रांती झाल्या, परंतु भगवान बुद्धांनी अडीच हजार वर्षांपूर्वी मांडलेली मानसिक आणि वैचारिक क्रांती आजही मानवासाठी दीपस्तंभासारखी आहे. आजच्या आधुनिक, प्रगत तरीही अशांत जगात जेव्हा आपण मानवी संबंधांकडे पाहतो, तेव्हा बुद्धांचे एक सुत्त अत्यंत प्रकर्षाने आठवते: 'न हि वेरेन वेरानि सम्मन्तीध कुदाचनं, अवेरेन च सम्मन्ति एस धम्मो सनन्तनो' अर्थात, या जगात द्वेषाने द्वेष कधीच संपत नाही, तर तो प्रेमानेच (अवेराने) शांत होतो; हाच सनातन नियम आहे.

द्वेषाची व्याप्ती आणि आजचे वास्तव

आज मानवाकडे तंत्रज्ञान आहे, संपत्ती आहे, पण मानसिक शांततेचा दुष्काळ आहे. वैयक्तिक स्वार्थ, अहंकार आणि दुसऱ्याला कमी लेखण्याची वृत्ती यातून द्वेषाचा जन्म होतो. हा द्वेष केवळ व्यक्तीपुरता मर्यादित न राहता तो समाज, राष्ट्र आणि विचारसरणीमध्ये पसरत चालला आहे. 'इन्स्टंट' युगात लोक प्रेमापेक्षा द्वेषाचा स्वीकार लवकर करतात, कारण द्वेष पसरवणे सोपे असते. परंतु, बुद्ध सांगतात की द्वेष ही अशी आग आहे, जी समोरच्याला जाळण्यापूर्वी स्वतःलाच भस्मसात करते.

'अवेर' आणि प्रेमाची शक्ती

बुद्धांनी 'प्रेम' या शब्दाला केवळ भावनिक मर्यादेत न ठेवता त्याला 'मैत्री' (Metta) आणि 'करुणा' (Karuna) या व्यापक अर्थाने जोडले आहे. जेव्हा आपण एखाद्याच्या द्वेषाला प्रेमाने उत्तर देतो, तेव्हा आपण प्रत्यक्षात त्याच्यातील नकारात्मकतेची साखळी तोडत असतो. हे कृत्य कमकुवतपणाचे नसून अत्यंत धैर्याचे आहे. आजच्या कौटुंबिक आणि सामाजिक संबंधांमध्ये जर आपण बुद्धांच्या या विचाराची अंमलबजावणी केली, तर अनेक वाद न्यायालयात जाण्यापूर्वीच सुसंवादाने सुटू शकतात. "दुसऱ्याने तुमच्याशी कसे वागावे, यापेक्षा तुम्ही जगाशी कसे वागता, यावर तुमच्या मनाची शांतता अवलंबून असते."

धम्मपीठावरून शांततेचा संदेश: - आज आपण मोठ्या व्यासपीठांवरून शांततेच्या गप्पा मारतो, परंतु प्रत्यक्ष कृतीची वेळ येते तेव्हा द्वेष उफाळून येतो. 'व्यासपीठापेक्षा धम्मपीठ महान' आहे, कारण ते केवळ प्रवचन देत नाही, तर आचरणावर भर देते. बुद्धांचा विचार हा केवळ वाचण्यासाठी नसून तो जगण्यासाठी आहे. जोपर्यंत आपण आपल्या मनातील द्वेषाच्या मुळावर (दोस - Dosa) प्रेमाचे आणि प्रज्ञेचे पाणी घालत नाही, तोपर्यंत खऱ्या अर्थाने शांती प्रस्थापित होणार नाही.

निष्कर्ष : 'त्रिपिटक वार्ता'च्या माध्यमातून आज हेच सांगणे गरजेचे आहे की, द्वेषाने केवळ सूडाचे चक्र फिरत राहील. पण जर आपल्याला एक समतावादी आणि दुःखमुक्त समाज घडवायचा असेल, तर 'प्रेम' आणि 'मैत्री' हाच एकमेव पर्याय आहे. आजच्या संघर्षाच्या काळात बुद्धांचा हा 'अवेराचा' (प्रेमाचा) मार्गच जगाला विनाशापासून वाचवू शकतो.

पुण्णाथेरीगाथावण्णना

भगवान बुद्धांच्या धम्मातील पुण्णा थेरींची ही कथा अत्यंत प्रेरणादायी आहे. ही कथा आपल्याला 'सत्कर्माचे फळ' आणि 'प्रज्ञेचा विकास' या दोन महत्त्वाच्या पैलूंची माहिती देते.

बुद्ध धम्मानुसार या कथेचे सार खालीलप्रमाणे आहे:

१. पूर्वजन्मीचे पुण्यकर्म (बीजारोपण)

अनेक कल्पांपूर्वी, पुण्णा थेरी एका किन्नरीच्या रूपात होत्या. जरी त्या काळात बुद्ध नव्हते, तरी त्यांनी एका पच्चेकबुद्धांची (ज्यांनी स्वतः ज्ञान मिळवले आहे असे बुद्ध) भेट घेतली. त्यांनी अत्यंत श्रद्धेने बुद्धांना नळमालेचे (फुलांचे) दान दिले. धम्मात 'दान' आणि 'श्रद्धा' याला मोठे महत्त्व आहे. याच पुण्यामुळे त्यांचा प्रवास सुगतीकडे (चांगल्या जन्मांकडे) सुरू झाला.

२. मानवी जन्म आणि धम्माची ओढ

गौतम बुद्धांच्या काळात पुण्णांचा जन्म श्रावस्तीमधील एका संपन्न कुटुंबात झाला. धम्माच्या शिकवणीनुसार, मागील जन्मातील 'उपनिस्सय संपत्ती' (साधनेचे संस्कार) माणसाला पुन्हा धम्माकडे खेचून आणतात. पुण्णांच्या बाबतीतही तेच घडले. ऐश्वर्यात राहूनही त्यांचे मन विरक्तीकडे वळले. त्यांनी महाप्रजापती गौतमी यांच्याकडून धम्म ऐकला आणि दीक्षा घेतली.

३. बुद्धांचा उपदेश: साधनेचा मार्ग

पुण्णा जेव्हा साधना (विपश्यना) करत होत्या, तेव्हा भगवान बुद्धांनी त्यांना एका गाथेच्या माध्यमातून मार्गदर्शन केले. या गाथेत धम्माचे मुख्य तत्व दडलेले आहे:

धर्माने परिपूर्ण होणे: बुद्धांनी त्यांना 'सत्ततिंस बोधिपक्खिय धम्म' (जागृत होण्यासाठी आवश्यक ३७ गुण) अंगी बाणवण्यास सांगितले.

पौर्णिमेच्या चंद्राची उपमा: ज्याप्रमाणे पौर्णिमेचा चंद्र पूर्ण प्रकाशतो, त्याप्रमाणे साधकाने आपल्या शील, समाधी आणि प्रज्ञेने पूर्ण व्हायला हवे.

अज्ञानाचा नाश (तमोखन्धं पदालया): धम्माचा मुख्य उद्देश 'मोह' किंवा 'अज्ञान' नष्ट करणे हा आहे. बुद्धांनी सांगितले की, एकदा का अज्ञानाचा अंधकार नष्ट झाला की सर्व क्लेश (दुःख) आपोआप संपतात.

४. अर्हत पद आणि मुक्ती

बुद्धांचा उपदेश ऐकून पुण्णांनी आपली विपश्यना साधना अधिक सखोल केली. त्यांनी स्वतःच्या मनातील आसव (कामवासना, भववासना, अविद्या) पूर्णपणे नष्ट केले आणि 'अर्हत्व' प्राप्त केले. अर्हत होणे म्हणजे जीवनातील अंतिम ध्येय गाठणे, जिथे पुनर्जन्म आणि दुःखाचा अंत होतो.

५. कथेचा संदेश (धम्म बोध)

पुढील भाग पान क्र ४ वर

📞 सदस्यता घेण्यासाठी संपर्क करा: 9139509355 ✍ आपले लेखन प्रकाशित करण्याची उत्तम संधी!

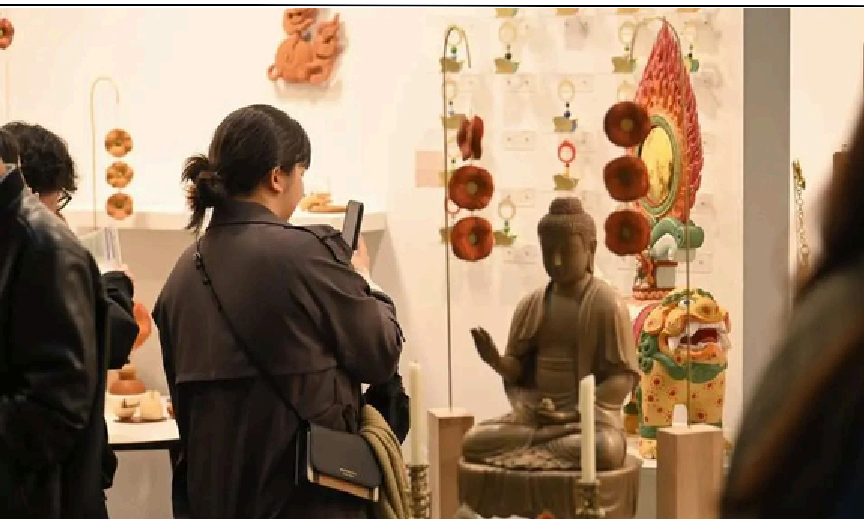

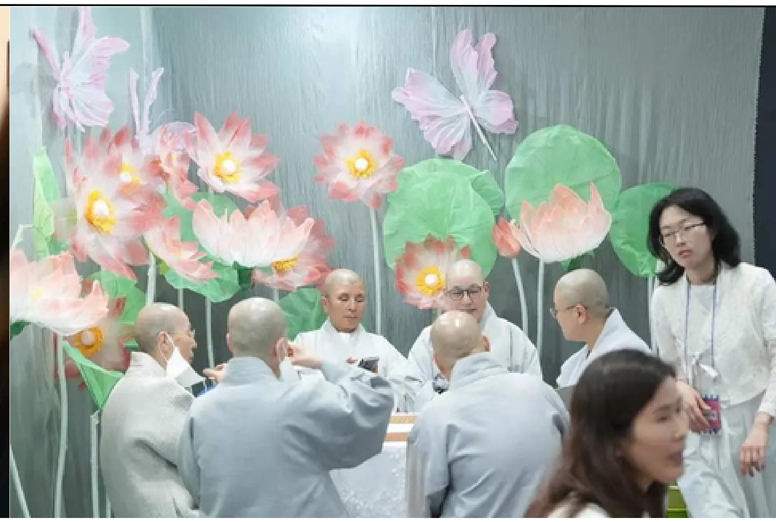

📰 त्रिपिटक वार्ता | आंतरराष्ट्रीय विशेष बातमी
🌸 सोल (कोरिया) येथे 2026 आंतरराष्ट्रीय बौद्ध एक्स्पो – युवकांमध्ये वाढता उत्साह
📍 सोल, दक्षिण कोरिया | एप्रिल 2026
दक्षिण कोरियातील सर्वात मोठ्या बौद्ध संघटना Jogye Order of Korean Buddhism यांच्या वतीने "Seoul International Buddhism Expo 2026" या भव्य जागतिक कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले आहे. हा एक्स्पो 2 ते 5 एप्रिल दरम्यान सोलमधील COEX कन्व्हेन्शन सेंटर आणि ऐतिहासिक Bongeunsa Temple येथे पार पडणार आहे. 🌏 जगभरातून लाखो लोकांचा सहभाग या वर्षी या एक्स्पोमध्ये सुमारे 2.5 लाखांहून अधिक लोक सहभागी होण्याची अपेक्षा असून, विशेष म्हणजे युवक यांचा सहभाग मोठ्या प्रमाणात वाढलेला आहे.

🧘‍♂️ धम्म, ध्यान आणि आधुनिक तंत्रज्ञानाचा संगम
या एक्स्पोचे मुख्य आकर्षण म्हणजे:
✔ ध्यान (Meditation) अनुभव क्षेत्र
✔ भिक्षूंशी प्रत्यक्ष संवाद
✔ बौद्ध कला, शिल्प आणि चित्र प्रदर्शन
✔ पारंपरिक आणि आधुनिक बौद्ध संस्कृती
✔ धम्म प्रवचन आणि सांस्कृतिक कार्यक्रम
तसेच "AI युगातील ध्यान (Seon Meditation in AI Age)" या विषयावर विशेष परिषद आयोजित करण्यात आली आहे.

📿 हृदयसूत्रावर आधारित थीम
या वर्षीच्या एक्स्पोची थीम "शून्यता" या बौद्ध तत्त्वावर आधारित असून ती Heart Sutra मधील शिकवणीवर आधारित आहे. 🎉 नवीन आकर्षण – आधुनिक शैलीतील बौद्ध अनुभव

👉 "Heart Sutra Gong Party" – ➡️ हिप-हॉप आणि EDM म्युझिकद्वारे बौद्ध तत्त्वज्ञान सादर "Meditation with Dogs" – ➡️ प्राण्यांसोबत ध्यानाचा अनोखा अनुभव "Fortune Ball Concept" –
➡️ प्रत्येक सहभागीला बॉलमध्ये संदेश व भिक्षूंशी भेटीची संधी
आधुनिक आणि तंत्रज्ञानप्रधान युगात,
👉 बौद्ध धम्म नव्या पिढीपर्यंत पोहोचवण्यासाठी अशा एक्स्पोची गरज आहे . हा कार्यक्रम दाखवतो की
🌸 धम्म केवळ परंपरा नाही, तर आधुनिक जीवनशैलीचा एक भाग बनत आहे

सम्राट अशोकाचे जीवन चरित्र

१. जन्म आणि सुरुवातीचे जीवन
वंश: अशोक हे मौर्य साम्राज्याचे संस्थापक चंद्रगुप्त मौर्य यांचे नातू आणि सम्राट बिंदुसार यांचे पुत्र होते.
बालपण: लहानपणापासूनच अशोक अत्यंत पराक्रमी, बुद्धिमान आणि युद्धकलेत निपुण होते. त्यांच्यातील नेतृत्वगुण पाहून बिंदुसार यांनी त्यांना तक्षशिला आणि उज्जैनचे राज्यपाल म्हणून नियुक्त केले होते.
२. राज्याभिषेक आणि साम्राज्य विस्तार
बिंदुसार यांच्या मृत्यूनंतर (साधारण इ.स.पू. २७३), अशोकांनी सत्तेची सूत्रे हाती घेतली. त्यांनी आपल्या सुरुवातीच्या कार्यकाळात मौर्य साम्राज्याचा विस्तार अफगाणिस्तानपासून बंगालपर्यंत आणि हिमालयापासून दक्षिणेत म्हैसूरपर्यंत केला.
३. कलिंगचे युद्ध (इ.स.पू. २६१) अशोकांच्या जीवनाला कलाटणी देणारी सर्वात मोठी घटना म्हणजे कलिंगचे युद्ध.

या युद्धात झालेला भीषण रक्तपात, लाखो लोकांचा मृत्यू आणि लोकांचे हाल पाहून अशोकांचे हृदय परिवर्तन झाले. त्यांनी भविष्यात कधीही शस्त्र न उचलण्याची आणि 'युद्ध विजया'पेक्षा 'धम्म विजय' मिळवण्याची प्रतिज्ञा केली.
४. बौद्ध धम्माचा स्वीकार आणि प्रसार : कलिंग युद्धानंतर अशोकांनी उपगुप्त यांच्या प्रभावाखाली बौद्ध धम्माची दीक्षा घेतली. **पुढील भाग पान क्र ४ वर**

📞 **सदस्यता घेण्यासाठी संपर्क करा: 9139509355** ✍️ **आपले लेखन प्रकाशित करण्याची उत्तम संधी!**

आंतरराष्ट्रीय विशेष बातमी

🪷 ल्हासा येथे 13 भिक्षूंना 'गेशे ल्हाराम्पा' पदवी – बौद्ध शिक्षणातील सर्वोच्च सन्मान

📍 ल्हासा, तिबेट (चीन)

तिबेटमधील ल्हासा येथे पारंपरिक बौद्ध पद्धतीने आयोजित करण्यात आलेल्या सूत्र वादविवाद (SUTRA DEBATE) स्पर्धेनंतर 13 भिक्षूंना 'गेशे ल्हाराम्पा' (GESHE LHARAMPA) ही सर्वोच्च बौद्ध पदवी प्रदान करण्यात आली.

🎓 गेशे ल्हाराम्पा – बौद्ध शिक्षणातील सर्वोच्च स्थान

'गेशे ल्हाराम्पा' ही पदवी तिबेटी बौद्ध धर्मातील GELUG SCHOOL परंपरेतील सर्वोच्च शैक्षणिक पदवी मानली जाते.

👉 आधुनिक शिक्षणातील PHD (डॉक्टरेट) पदवीच्या समकक्ष ही पदवी मानली जाते.

🛕 जोकांग मंदिरात भव्य समारंभ

हा वादविवाद आणि पदवी वितरण सोहळा ल्हासा येथील ऐतिहासिक JOKHANG TEMPLE येथे पार पडला.

या कार्यक्रमात मोठ्या संख्येने भिक्षू, विद्वान आणि बौद्ध अनुयायी उपस्थित होते.

🧘‍♂️ 37 वर्षांच्या साधनेनंतर यश

53 वर्षीय भिक्षू NGAWANG LEKSHE यांनी या वादविवाद स्पर्धेत प्रथम क्रमांक मिळवला.

ते म्हणाले: 👉 "मी 37 वर्षे बौद्ध ग्रंथांचा अभ्यास केला आहे. पुढेही धम्माचा अभ्यास आणि साधना अधिक गहन करणार आहे."

📊 महत्त्वाची माहिती

✓ 2004 पासून आतापर्यंत 215 भिक्षूंना ही पदवी प्रदान

✓ कठोर अभ्यास, वादविवाद आणि तपश्चर्येनंतरच पदवी मिळते

✓ बौद्ध तत्त्वज्ञान, तर्कशास्त्र आणि ग्रंथांचा सखोल अभ्यास आवश्यक

पान क्र ३ वरील भाग . . . .

त्यांनी धम्माच्या प्रसारासाठी खालील पावले उचलली:

धम्म महामात्र: लोकांमध्ये नैतिक मूल्ये रुजवण्यासाठी विशेष अधिकाऱ्यांची नेमणूक केली.

स्तंभ आणि शिलालेख: संपूर्ण साम्राज्यात पाली आणि प्राकृत भाषेत शिलालेख कोरले, ज्यावर अहिंसा, सत्य आणि परोपकाराचे संदेश होते.

आंतरराष्ट्रीय प्रसार: आपला मुलगा महेंद्र आणि मुलगी संघमित्रा यांना बौद्ध धम्माच्या प्रसारासाठी श्रीलंकेला पाठवले.

५. लोककल्याणकारी राजा

अशोकांनी आपल्या प्रजेसाठी अनेक सोयीसुविधा निर्माण केल्या:

रस्त्यांच्या दुतर्फा झाडे लावली आणि ठिकठिकाणी विहिरी खोदल्या.

माणसांसोबतच प्राण्यांसाठीही दवाखाने (पशुवैद्यकीय शाळा) सुरू केले.

त्यांच्या काळात भारत वैभवाच्या शिखरावर होता.

६. भारताची प्रतीके आणि वारसा

सारनाथ येथील अशोकांच्या स्तंभावरूनच भारताने आपली राजमुद्रा (चार सिंहांची प्रतिमा) स्वीकारली आहे.

भारतीय राष्ट्रध्वजाच्या मध्यभागी असलेले 'धम्मचक्र' हे सम्राट अशोकांच्या चक्राचेच प्रतीक आहे.

निष्कर्ष: सम्राट अशोक हे जगाच्या इतिहासातील असे एकमेव सम्राट आहेत, ज्यांनी विजयानंतर युद्ध सोडले. "देवांचा प्रिय" (देवानंपिय पियदस्सी) मानल्या जाणाऱ्या या राजाने तलवारीपेक्षा प्रेमाने जग जिंकता येते, हे सिद्ध करून दाखवले.

पान क्र २ वरील भाग . . . .

कुशल कर्म: छोटेसे कुशल कर्म (पुष्पदान) देखील भविष्यात मुक्तीचे द्वार उघडू शकते.

प्रज्ञा: केवळ दान पुरेसे नाही, तर स्वतःच्या प्रज्ञेचा (ज्ञानाचा) विकास करून अज्ञान नष्ट करणे आवश्यक आहे.

प्रयत्न: धम्मात स्वतःच्या प्रयत्नांना (विपश्यनेला) सर्वोच्च स्थान आहे. पुण्णांनी स्वतः कष्ट करून मुक्ती मिळवली.

निष्कर्ष: पुण्णा थेरींची कथा सांगते की, संसारातील सुखांपेक्षा 'निर्वाण' किंवा 'धम्मसुख' हे श्रेष्ठ आहे. धम्माच्या मार्गावर चालणारा माणूस चंद्राप्रमाणे अंधारातून बाहेर पडून जगाला प्रकाश देऊ शकतो.

"सब्बदानं धम्मदानं जिनाति" – (धम्माचे दान हे सर्व दानांमध्ये श्रेष्ठ आहे.)

सीतवाचो बहुमित्तो,
फरुसो अप्पमित्तको।
उपमं एत्थ ञातब्बा,
चन्द-सूरिय-राजूनं॥

"जिस व्यक्ति की वाणी शीतल (मधुर) होती है, उसके बहुत से मित्र होते हैं; परन्तु जो कठोर (कर्कश) बोलता है, उसके मित्र बहुत कम होते हैं। इस विषय में चन्द्रमा और सूर्य रूपी राजाओं का उदाहरण (उपमा) समझना चाहिए।"

हे साप्ताहिक मालक, संपादक व प्रकाशक – अनिल आनंदा सुरडकर | यांनी मुद्रक –तुषार श्रीराम खानविलकर मुद्रण : Siddhakala Print Solution LLP, पत्ता : सेक्टर ७, घनसोली, सहावा मजला, फ्लॅट क्र. C-601, प्लॉट क्र. 24/25, अरीहंत ऋद्धी सिद्धी CHS Ltd., घनसोली, नवी मुंबई, जिल्हा ठाणे – 400710, महाराष्ट्र. येथे छापून | प्रकाशन पत्ता – हाउस नं. 2, बिल्डिंग नं. ५, सर्वे नं. 08, सातववाडी, हडपसर, पुणे – 411028 , येथून प्रकाशित केले RNI.No – MHMUL/25/A1620 | mo.No : +91 8805118839 / सर्व कायदेशीर बाबी पुणे न्याय क्षेत्रात येतील | "या अंकात प्रसिद्ध झालेले बातम्या व लेख या मधून व्यक्त झालेल्या मतांशी संपादक सहमत असतीलच असे नाही."